

Sylwia Andralojc-Bodych
Październik 2025

Szanse na współpracę polsko-niemiecką w zakresie transformacji energetycznej?

*Z serii „W polu oddziaływania
niemieckich i polskich interesów”*

Impressum

© 2025 FES (Friedrich-Ebert-Stiftung)

Wydawca:

Fundacja im. Friedricha Eberta w Warszawie
ul. Poznańska 3/4, 00-680 Warszawa
<https://polska.fes.de/>

Odpowiedzialny za treść:

Dr Max Brändle, dyrektor Fundacji im. Friedricha Eberta w Warszawie

Zamówienia i kontakt:

polska@fes.de

Projekt i skład:

Katarzyna Błahuta

Poglądy wyrażone w niniejszej publikacji nie muszą odzwierciedlać stanowiska Fundacji im. Friedricha Eberta (FES).
Komercyjne wykorzystanie mediów wydanych przez FES bez pisemnej zgody FES jest zabronione.

ISBN 978-83-64062-84-1

Więcej publikacji Fundacji im. Friedricha Eberta można znaleźć tutaj:

➤ www.fes.de/publikationen

Sylwia Andralojc-Bodych
Październik 2025

Szanse na współpracę polsko-niemiecką w zakresie transformacji energetycznej?

*Z serii „W polu oddziaływania
niemieckich i polskich interesów”*

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Na drodze do neutralności klimatycznej	4
Sektor ciepłowniczy: między dekarbonizacją a bezpieczeństwem dostaw.	5
Sektor transportowy: elektryfikacja a braki infrastrukturalne	6
3. Polityka klimatyczna w debacie publicznej	7
Niemcy: między ambicjami a kryzysem akceptacji	7
Polska: transformacja energetyczna bez narracji	8
Kwestie sporne w polsko-niemieckiej debacie na temat polityki klimatycznej i energetycznej.	8
4. Polityka klimatyczna z kompasem społecznym: rola socjaldemokracji	9
5. Potencjał wspólnych projektów pomimo rozbieżności politycznych	10
6. Perspektywy	13

Sylwia Andralojc-Bodych

Szanse na współpracę polsko-niemiecką w zakresie transformacji energetycznej?

1. Wprowadzenie

1 grudnia 2025 r. odbędą się kolejne polsko-niemieckie konsultacje międzyrządowe – ważny moment dla dwustronnej współpracy w zakresie polityki klimatycznej i energetycznej. Już we wspólnym planie działania z 2024 r. uzgodniono utworzenie **polско-niemieckiej grupy roboczej ds. energii i klimatu**.¹ Teraz nadszedł czas, aby tchnąć życie w tę strukturę – poprzez konkretne treści, projekty i perspektywy. Istnieje wiele powodów, aby podjąć działania: sprawiedliwa społecznie transformacja, wdrożenie ETS2 oraz rozbudowa infrastruktury transgranicznej stanowią dla obu krajów duże wyzwania. Ponadto Polska i Niemcy, jako kraje uprzemysłowione o dużej liczbie mieszkańców, są dwoma kluczowymi graczami w europejskiej polityce klimatycznej i energetycznej.

Niniejsza analiza dotyczy transformacji energetycznej w Polsce i w Niemczech (tematowi ETS2 poświęcona jest druga analiza z tej serii). Chociaż transformacja

ekologiczna jest już w obu krajach w toku, nadal istnieje wyraźna potrzeba podjęcia działań, zwłaszcza w obszarach ogrzewania i transportu. Oba kraje stoją przed zadaniem zmniejszenia zależności od paliw kopalnych, zapewnienia społecznej akceptacji dla transformacji energetycznej oraz osiągnięcia europejskich celów klimatycznych. Jednocześnie transformacja energetyczna odbywa się w czasach napięć wewnętrznych i konfliktów geopolitycznych, co sprawia, że przedsięwzięcie to staje się jeszcze większym wyzwaniem. Ponadto oba kraje podążają różnymi ścieżkami i na drodze do neutralności klimatycznej stosują odmienne strategie, które są uwarunkowane odpowiednimi ramami politycznymi, sytuacją gospodarczą i priorytetami społecznymi. Niemniej jednak istnieją pewne obszary, w których współpraca jest sensowna, a nawet konieczna.

W niniejszej analizie na początku porównano najważniejsze zmiany w obu krajach. Następnie przyjrzało się dyskusji politycznej i społecznej na ten temat. Na koniec wskazano konkretne obszary, w których istnieje potencjał do współpracy dwustronnej.

¹ Przedstawicielstwa niemieckie w Polsce (2024): <https://polen.diplo.de/pl-de/02-themen/2667488-2667488>.

2. Na drodze do neutralności klimatycznej

Polska i Niemcy są ludnymi i uprzemysłowionymi państwami UE, należącymi do pięciu największych emitentów CO₂ w Unii Europejskiej (UE). Z tego powodu oba kraje ponoszą szczególną odpowiedzialność w ramach UE za intensyfikację działań na rzecz ochrony klimatu, zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym. W obu krajach należy szybko przyspieszyć wdrażanie skuteczniejszych środków na rzecz dekarbonizacji, zwłaszcza w sektorze transportu i budownictwa.

Zgodnie z nowelizacją ustawy o ochronie klimatu Niemcy mają osiągnąć neutralność klimatyczną do 2045 roku.

W znowelizowanej ustawie o ochronie klimatu **Niemcy** zobowiązały się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 65 procent do 2030 roku i o co najmniej 88 procent do 2040 roku (w porównaniu z rokiem 1990). Zgodnie z ustawą kraj ten ma osiągnąć neutralność klimatyczną w 2045 r. Niemiecka strategia klimatyczna, mająca na celu osiągnięcie neutralności klimatycznej, opiera się na współdziałaniu różnych instrumentów, które są ukierunkowane na różne sektory. Centralnym elementem jest międzysektorowy cel redukcji emisji. Jego uzupełnieniem jest system opłat za emisję CO₂, który został już ustanowiony na mocy ustawy o handlu uprawnieniami do emisji paliw (BEHG) i który w przyszłości zostanie rozszerzony o europejski system ETS2. W celu wsparcia transformacji stosowane są programy pomocowe, takie jak federalny program wsparcia dla efektywnych energetycznie budynków (BEG), które ułatwiają inwestycje w renowację energetyczną i technologie grzewcze przyjazne dla klimatu. Ponadto rząd federalny stawia na środki regulacyjne, takie jak zastrzeżone normy efektywności energetycznej i wymogi prawne dotyczące instalacji przyjaznych dla klimatu systemów grzewczych. Strategicznym priorytetem jest elektryfikacja kluczowych obszarów, takich jak przemysł, transport czy zaopatrzenie w ciepło. Celem jest zwiększenie udziału energii odnawialnej w koszyku energetycznym do 80 procent do 2030 roku. Równolegle planowane jest znaczne zwiększenie wykorzystania pomp ciepła w celu zastąpienia systemów grzewczych opartych na paliwach kopalnych. Modernizacja energetyczna istniejących budynków postrzegana jest jako klucz do zmniejszenia zużycia energii. W sektorze transportu strategia zakłada rozszerzenie wykorzystania transportu publicznego i rozwój elektromobilności. Jednocześnie dąży się do wycofania węgla najpóźniej do 2038 r., a najlepiej jeszcze wcześniej.² Plan osiągnięcia neutralności klimatycznej został określony już

w 2016 r. w planie ochrony klimatu 2050.³ Dokument ten wymaga jednak aktualizacji, ponieważ od tego czasu znacznie zmieniły się warunki ramowe polityki, wymogi prawne – np. w wyniku uchwalenia ustawy o ochronie klimatu z 2019 r. i jej nowelizacji z 2021 r. – oraz możliwości technologiczne.

Niemcy dążą do odejścia od węgla najpóźniej do 2038 r., a najlepiej jeszcze wcześniej.

Z kolei **Polska** dąży do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., jednak bez odpowiednich regulacji prawnych na szczeblu krajowym. Droga do osiągnięcia tego celu nie przebiega zgodnie z liniowym planem generalnym, ale jest dynamicznym, często reaktywnym procesem, który jak dotąd wydaje się być koordynowany w ograniczonym zakresie. Polska nie przedstawiła jeszcze krajowej długoterminowej strategii, która zgodnie z wytycznymi UE powinna być została przedstawiona już w 2020 r.⁴ Nieoficjalne informacje wskazują, że obecny rząd pracuje nad odpowiednią strategią. Krajowy Plan Energii i Klimatu (NECP) przewiduje stopniową dekarbonizację. W centrum uwagi znajduje się tutaj rozwój energii odnawialnych, których udział w koszyku energetycznym ma wynieść 50,1%, oraz modernizacja sektora ciepłownictwa.⁵ Zaktualizowany polski NECP został wprawdzie przyjęty przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska, ale jak dotąd nie został formalnie zatwierdzony przez rząd.⁶ W październiku 2025 r. Komisja Europejska wezwała Polskę do podjęcia działań w ramach postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, ponieważ zaktualizowany NECP nie został przedłożony w terminie.⁷ Cele polskiej polityki energetycznej do 2040 r. (PEP2040) są częściowo uważane za przestarzałe i wymagają aktualizacji. W związku z tym zarówno PEP2040, jak i NECP wykazują strategiczne niespójności. Całkowite odejście od węgla jest obecnie planowane na 2049 r.⁸ Jednak szereg czynników wskazuje, że Polska może odejść od węgla wcześniej – być może już do połowy lat 30. XXI wieku.⁹ W 2024 r. udział węgla w koszyku energetycznym spadł do 56,2%.¹⁰ Jednocześnie spada

² Federalna Agencja Sieciowa: <https://www.bundesnetzagentur.de/DE/Fachthemen/ElektrizitaetundGas/Kohleausstieg/start.html>.

³ Federalne Ministerstwo Gospodarki i Energii: <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de/Redaktion/DE/Artikel/Industrie/klimaschutz-klimaschutzplan-2050.html>.

⁴ Komisja Europejska: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_de.

⁵ e-magazyny.pl: <https://e-magazyny.pl/aktualnosc/ministerstwo-klimatu-i-srodowiska-oglosilo-finalna-wersje-aktualizacji-krajowego-planu-w-dziedzinie-energii-i-klimatu/>.

⁶ Energetyka24: <https://energetyka24.com/elektroenergetyka/wiadomosci/kpeik-zatwierdzony-przez-resort-klimatu-prace-nad-dokumentem-przejmuje-ministerstwo-energii>.

⁷ Komisja Europejska (2025): Komisja postanawia skierować sprawę POLSKI do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: <https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/>

⁸ energiezukunft.eu: <https://www.energiezukunft.eu/politik/polen-beschliesst-verspaeteten-kohleausstieg/>.

⁹ FOCUS Online (2025): https://www.focus.de/earth/analyse/polen-europas-groesster-kohle-schmutzfink-steigt-aus-kohle-aus-noch-vor-deutschland_id_260640938.html.

¹⁰ Forum Energii (2025): <https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-polski-edycja-2025>.

rentowność ekonomiczna elektrowni węglowych, ponieważ są one coraz częściej wypierane przez tańsze i bardziej elastyczne technologie. Dodatkowo rosnące ceny certyfikatów CO₂ w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS) znacznie obciążają działalność elektrowni opalanych paliwami kopalnymi. Raport McKinsey Polska z 2025 r. przewiduje, że do 2035 r. udział energii odnawialnej może wzrosnąć do 70 procent,¹¹ co drastycznie zmniejszyłoby zapotrzebowanie na węgiel. Również na szczeblu politycznym rozważano już wcześniej przyspieszenie wycofania się z węgla: w 2020 r. media donosiły, że ówczesny rząd pod przewodnictwem partii Prawo i Sprawiedliwość (PiS) rozważał plan wycofania się z węgla do 2036 r. Jednak pod presją górniczych związków zawodowych inicjatywa ta została szybko odrzucona.¹²

Droga Polski do neutralności klimatycznej nie przebiega dotychczas zgodnie z liniowym planem generalnym, ale jest dynamicznym, często reaktywnym procesem.

W celu zastąpienia węgla w koszyku energetycznym Polska promuje wejście w energię jądrową poprzez kilka dużych projektów, które cieszą się dużym poparciem społecznym. Obecnie rząd planuje między innymi budowę trzech dużych reaktorów jądrowych typu amerykańskiego o łącznej mocy zainstalowanej około 6 do 9 GW w regionie Lubiatowo-Kopalino na wybrzeżu Morza Bałtyckiego.¹³ Pierwsza elektrownia ma zostać podłączona do sieci do 2036 r., przy czym harmonogram może ulec dalszym opóźnieniom ze względu na wyzwania finansowe i techniczne.¹⁴ Równolegle kraj stawia na małe reaktory modułowe (SMR), na przykład we Włocławku, gdzie ma powstać pierwsza w Europie mała elektrownia jądrowa typu BWRX-300.¹⁵ Energia wiatrowa na morzu jest uważana w Polsce za strategiczny filar transformacji energetycznej. W projekcie NECP przewidziano zwiększenie zainstalowanej mocy do 5,9 GW do 2030 r. i do 18 GW do 2040 r.¹⁶ W ramach polskiego programu wsparcia „Czyste Powietrze” gospodarstwa domowe otrzymują ukierunkowane wsparcie w zakresie redukcji emisji – na przykład poprzez dotacje na wymianę starych systemów grzewczych, renowacje energetyczne i przejście na technologie o niższej emisji, takie jak instalacje solarne.¹⁷ Ma to na celu przyspieszenie dekarbonizacji sektora budowlanego.

11 McKinsey & Company (2025): <https://www.mckinsey.com/pl/our-insights/polska-energetyka-2050-czas-odwaznych-decyzji>.

12 energiezukunft.eu: <https://www.energiezukunft.eu/politik/polen-beschliesst-ver-spaeteten-kohleausstieg/>.

13 Deutsche Welle (2025): <https://www.dw.com/de/neue-atomkraftwerke-an-polen-kueste-atomeinstieg-als-zukunftsdeide-fokus-europa/video-71903042>.

14 Business Insider (2025): <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/jest-nowy-plan-na-energetyce-jadrowa-w-polsce-dwie-elektrownie/3gt3591>; taz (2025): <https://taz.de/Atomkraft-muss-warten/!6076739/>.

15 Euronews Green (2025): <https://www.euronews.com/green/2025/08/28/poland-to-build-europes-first-of-its-kind-small-scale-nuclear-power-plant-in-wloclawek>.

16 Ministerstwo Klimatu i Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej (2025): <https://www.gov.pl/web/klimat/nowe-przepisy-dla-morskiej-energetyki-wiatrowej-wejda-w-zycie>.

17 Program Czyste Powietrze: <https://czystepowietrze.gov.pl/>.

Polska dąży do wprowadzenia energii jądrowej jako zamiennika węgla w koszyku energetycznym.

Największe postępy w polskiej polityce energetycznej osiągnięto tam, gdzie potrzeby związane z bezpieczeństwem zbiegły się z możliwościami gospodarczymi. Rozbudowa infrastruktury LNG oraz budowa gazociągu Baltic Pipe między Norwegią a Polską były reakcją na ryzyko geopolityczne i służą dywersyfikacji dostaw gazu. Jednocześnie program prosumentów „Mój Prąd” wywołał prawdziwy boom fotowoltaiczny:¹⁸ W latach 2019–2024 zainstalowana moc fotowoltaiczna wzrosła z poniżej 1 GW do ponad 20 GW.¹⁹ Najbliższe lata zdecydują o tym, czy Polska będzie w stanie skonsolidować swoje cele w zakresie polityki klimatycznej i przekształcić je w spójną, sprawiedliwą społecznie i przyszłościową technologicznie strategię.

Sektor ciepłowniczy: między dekarbonizacją a bezpieczeństwem dostaw

Renowacja energetyczna budynków jest jednym z głównych elementów polityki klimatycznej w Polsce i Niemczech. Jest ona jednak hamowana przez wysokie koszty inwestycyjne i przeszkody społeczne. Sektor ciepłowniczy pozostaje strukturalnie rozdrobniony: podczas gdy nowe budynki coraz częściej wykorzystują systemy przyjazne dla klimatu, wskaźnik renowacji starych budynków pozostaje na niezmiennym poziomie.²⁰

W sektorze ciepłowniczym w Niemczech nadal dominuje ogrzewanie gazowe, natomiast coraz większego znaczenia nabierają systemy ciepłownicze i pompy ciepła.²¹ W 2024 r. udział energii odnawialnej w zaspokajaniu zapotrzebowania na ciepło wyniósł 18,1%.²² Do tego dochodzi szczególna okoliczność, że w Niemczech aż 52,8% osób mieszka w wynajmowanych lokalach i w związku z obowiązującymi przepisami nie może samodzielnie dokonać niezbędnych inwestycji w renowację energetyczną.²³ Ta tak zwana „problematyka najemców” jest znacznie mniej widoczna w innych częściach Europy. Dla porównania: w Polsce odsetek osób mieszkających w wynajmowanych lokalach wynosi zaledwie 12,9%.²⁴

18 Teraz Środowisko (2022): <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/rynek-fotowoltaiki-w-polsce-2022-ieo-11951.html>.

19 Solar Professionell.de: <https://www.solar-professionell.de/2025/02/18/polen-hat-21-gigawatt-marke-ueberschritten>.

20 Federalne Stowarzyszenie Energooszczędnych Powłok Budowlanych (BuVEG): <https://buveg.de/sanierungsquote/>.

21 Statista. Ciepłownictwo komunalne w Niemczech – statystyki i fakty (2025): <https://de.statista.com/themen/13686/fernwarme-in-deutschland/>.

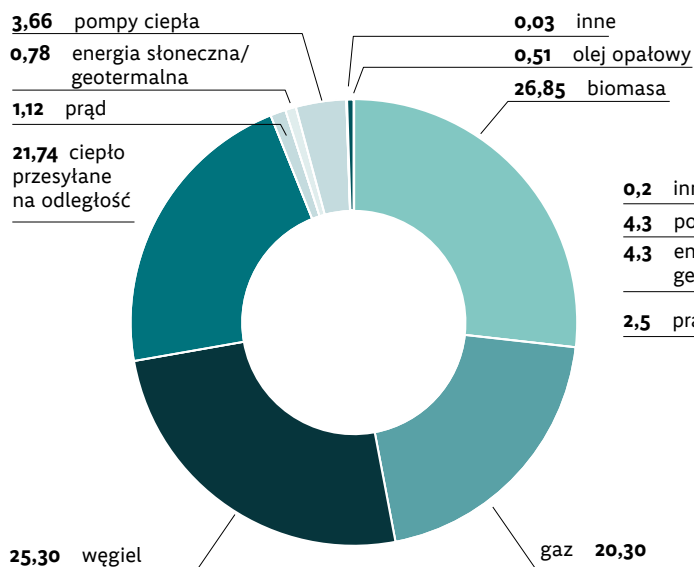
22 Federalna Agencja Ochrony Środowiska (2025): <https://www.umweltbundesamt.de/daten/private-haushalte-konsum/wohnen/energieverbrauch-privater-haushalte#-direkte-treibhausgas-emissionen-privater-haushalte-sinken>.

23 BUND & Niemiecki Związek Najemców (2024): <https://www.bund.net/themen/aktuelles/detail-aktuelles/news/neue-studie-zeigt-so-kann-energetische-modernisierung-von-mietwohnungen-sozialvertraeglich-gelingen/>; ZDFheute (2023): <https://www.zdfheute.de/ratgeber/energetische-sanierung-gebäudeenergiegesetz-mieter-100.html>.

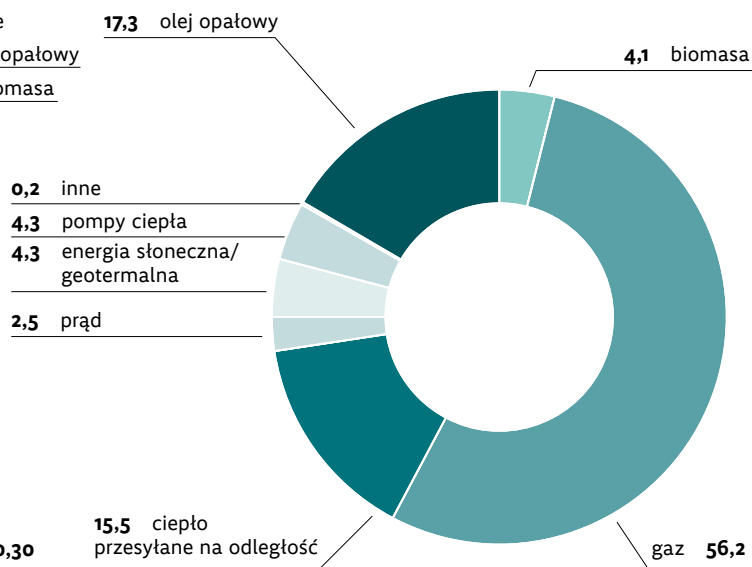
24 Federalny Urząd Statystyczny (Destatis) (2025): <https://www.destatis.de/Europa/DE/Thema/Bevoelkerung-Arbeit-Soziales/Soziales-Lebensbedingungen/Mieteranteil.html>.

Rodzaje ogrzewania w Polsce i w Niemczech

Polska

Niemcy

Źródła: BDEW 2025, Forum Energii 2025

Z drugiej strony w Polsce – zwłaszcza na obszarach wiejskich – ponad trzy miliony gospodarstw domowych nadal korzysta z pieców węglowych, ale jednocześnie powszechne jest również ogrzewanie biomasą, które jest bardziej przyjazną dla klimatu alternatywą.²⁵ Około 42% polskich gospodarstw domowych jest podłączonych do sieci ciepłowniczej, przy czym około 80% ciepła pochodzi z paliw kopalnych.²⁶ Sektor ten odgrywa zatem kluczową rolę w transformacji energetycznej i oferuje duży potencjał w zakresie dekarbonizacji – na przykład poprzez zwiększone wykorzystanie energii geotermalnej lub pomp ciepła. Jednak w wielu miejscach infrastruktura jest przestarzała i często pochodzi jeszcze z okresu przed 1990 r. Nieefektywne sieci i elektrociepłownie opalane węglem utrudniają przejście na technologie przyjazne dla klimatu i wymagają znacznych inwestycji w modernizację i restrukturyzację.²⁷ Jednocześnie w Polsce gwałtownie rośnie liczba zainstalowanych pomp ciepła: do 2023 r. zarejestrowano około 560 000 nowych instalacji.²⁸ Po trudnym roku 2024, który charakteryzował się znacznym spadkiem na rynku, polski rynek pomp ciepła znów się rozwija.²⁹

Niemniej jednak sprzedaż w obu krajach pozostaje znacznie w tyle za liderami w porównaniu z innymi krajami europejskimi. W 2024 r. w Niemczech i Polsce sprzedano zaledwie pięć pomp ciepła na 1000 gospodarstw domowych – wartość znacznie poniżej czołówki europejskiej. Dla porównania: w 2024 r. w Norwegii zainstalowano 48, a w Finlandii 33 pompy ciepła na 1000 gospodarstw domowych.³⁰ Aby wypełnić tę lukę, potrzebne są nie tylko zachęty finansowe, ale także jasna komunikacja strategiczna dotycząca transformacji energetycznej oraz konsekwentne sterowanie polityczne poprzez konkretne przepisy i wytyczne.

Drugi unijny system handlu uprawnieniami do emisji dla budynków i transportu (ETS2) oraz zasilany z niego fundusz społeczny na rzecz klimatu dają szansę na uczynienie rozwiązań grzewczych przyjaznych dla klimatu, takich jak pompy ciepła, finansowo dostępnymi dla szerokich grup społecznych oraz wzmocnienie społecznego wymiaru transformacji energetycznej w sektorze ciepłowniczym.

Sektor transportowy: elektryfikacja a braki infrastrukturalne

Również w sektorze transportu widoczne są podobne wyzwania: **Niemcy** stawiają na elektromobilność i rozbudowę transportu publicznego, dysponując łącznie około 1,65 mln

²⁵ Forum Energii (2025): <https://www.forum-energii.eu/download/pobierz/transformacja-w-domach>.

²⁶ Gram w Zielone (2024): <https://www.gramwzielone.pl/trendy/20204041/nisko-temperaturowe-sieci-cieplownicze-baza-modernizacji-sektora-ciepła>.

²⁷ Forum Energii (2025): <https://www.forum-energii.eu/news/pobierz-zalacznik/plik-do-pobrania-30>.

²⁸ SmogLab (2024): <https://smoglab.pl/polacy-rzucili-sie-na-te-urządzenia-to-slepa-uliczka/>.

²⁹ PORT PC (2025): <https://portpc.pl/polski-rynek-pomp-ciepła-wraca-do-wzrostu-pozytywne-sygnały-w-i-polroczu-2025>.

³⁰ Europejskie Stowarzyszenie Producentów Pomp Ciepła (EHPA) (2025): <https://ehpa.org/news-and-resources/press-releases/heat-pump-sales-14-times-greater-in-lead-countries/>.

zarejestrowanych samochodów elektrycznych i dobrze rozwiniętą infrastrukturą ładowania w obszarach miejskich.³¹ Wraz z wprowadzeniem biletu Deutschlandticket w maju 2023 r. liczba abonamentów na transport publiczny wzrosła o 62 procent, co stanowi ważny wkład w transformację transportu i ograniczenie transportu indywidualnego.³² Niemniej jednak sektor transportowy pozostaje problemem dla bilansu klimatycznego: w 2023 r. 97,8% końcowego zużycia energii w niemieckim sektorze transportowym przypadało na paliwa płynne i gazowe, podczas gdy energia elektryczna stanowiła tylko 2,2%. Dominował olej napędowy z 48%, benzyna stanowiła 28%, paliwa lotnicze 16%, a biopaliwa 5,2%. Przejście na transport kolejowy i publiczny transport lokalny przebiega raczej powoli, a środki mające na celu ograniczenie korzystania z samochodów osobowych spotykają się z ograniczoną akceptacją społeczną.

W Polsce sektor transportowy również pozostaje w dużym stopniu uzależniony od paliw kopalnych. W 2023 r. około 95 procent końcowego zużycia energii przypadało na olej napędowy, benzynę i gaz płynny.³³ Udział energii elektrycznej jest marginalny i koncentruje się na transporcie kolejowym oraz niewielkiej, ale rosnącej liczbie pojazdów elektrycznych – łącznie zarejestrowanych jest prawie 100 000 samochodów elektrycznych.³⁴ Infrastruktura ładowania nie jest dotychczas rozbudowana na całym obszarze kraju.³⁵ W zakresie transportu publicznego duże miasta polskie mają już dobrą pozycję, ponieważ 10 procent całej floty autobusowej stanowią pojazdy bezemisyjne.³⁶ Niemniej jednak w Polsce średnio jeździ więcej starszych pojazdów.³⁷

W obu krajach brakuje niezawodnych alternatyw dla samochodów osobowych, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Oba kraje stoją przed podobnymi problemami strukturalnymi: wysoki udział samochodów osobowych utrzymuje się zwłaszcza na obszarach wiejskich, gdzie brakuje niezawodnych alternatyw, takich jak transport publiczny lub oferty car-sharingu.³⁸ Akceptacja społeczna dla ograniczeń

31 Deutschlandatlas: <https://www.deutschlandatlas.bund.de/DE/Karten/Wie-wir-uns-bewegen/111-Elektroautos-Pkw-Bestand.html>.

32 Verband Deutscher Verkehrsunternehmen (VDV) (Związek Niemieckich Przedsiębiorstw Transportowych): <https://www.vdv.de/deutschlandticket.aspx>.

33 Teraz Środowisko (2024): <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/udzial-oz-e-w-calkowitym-zuzyciu-energii-w-ue-2023-dane-eurostat-16108.html>.

34 Wybór Kierowców. Samochody elektryczne w Polsce (2025): <https://www.wybor-kierowcow.pl/samochody-elektryczne-w-polsce/>.

35 PSPA & PZPM (2024): <https://www.auto-swiat.pl/ev/wiadomosci/ile-samochodow-elektrycznych-i-stacji-ladowania-jest-juz-w-polsce-mamy-najnowsze-dane/17p-g9ct>.

36 electrive.net (2025): <https://www.electrive.net/2025/02/04/warschau-bes-tellt-50-e-gelenkbusse-bei-solaris/>; T&E Polska (2025): <https://www.transportenvironment.org/te-polska/articles/jak-idzie-elektryfikacja-miejskich-autobusow-polska-w-polowie-stawki>.

37 Forum Energii (2023): <https://www.forum-energii.eu/polska-neutralna-klimatycznie-2050-elektryfikacja-i-integracja-sektorow>.

38 Federalne Ministerstwo Rolnictwa, Żywności i Ojczyzny (2025): https://www.bmlhe.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/laendliche-mobilitaet-verstehen.pdf?__blob=publicationFile&v=11.

w ruchu indywidualnym jest w obu krajach ograniczona, co utrudnia wprowadzanie środków politycznych, takich jak ograniczenie prędkości do 30 km/h, opłaty parkingowe lub strefy zeroemisyjne.³⁹ Ponadto elektryfikacja transportu w obu krajach prowadzi do wzrostu zapotrzebowania na energię elektryczną, co obciąża stabilność sieci i wymaga inwestycji w rozbudowę sieci oraz technologie magazynowania energii. Wyzwaniem pozostaje również integracja infrastruktury ładowania z istniejącym planowaniem miejskim i transportowym. I wreszcie, oba kraje są w dużym stopniu uzależnione od paliw kopalnych w sektorze transportowym: pomimo rosnącej popularności elektromobilności, diesel i benzyna nadal dominują w zużyciu paliw, a udział biopaliw pozostaje poniżej średniej UE.⁴⁰

3. Polityka klimatyczna w debacie publicznej

Polityka klimatyczna w Niemczech i Polsce podlega odrębnym uwarunkowaniom społecznym. Podczas gdy Niemcy od dawna uważane są za pioniera transformacji ekologicznej, debata publiczna w tym kraju staje się coraz bardziej spolaryzowana. Polska natomiast dokonuje faktycznej transformacji energetycznej, często jednak bez spójnej strategii i konsekwentnej komunikacji. Dyskusja w obu krajach charakteryzuje się sprzecznymi celami społecznymi, skutkami obecnych napięć geopolitycznych i silnie rozbieżnymi narracjami partyjnymi. W polsko-niemieckiej dyskusji na temat transformacji energetycznej, oprócz obszarów, w których współpraca już funkcjonuje, ujawniają się również punkty sporne, które mogą utrudniać konstruktywną współpracę obu państw.

Niemcy: między ambicjami a kryzysem akceptacji

Przez lata polityka klimatyczna była w Niemczech jednym z głównych tematów społecznych – cieszyła się szerokim poparciem i była wspierana przez ambitne działania, takie jak ustawa o ochronie klimatu i Europejski Zielony Ład. Niemcy były uważane za pioniera transformacji ekologicznej, wyznaczając standardy zarówno technologiczne, jak i normatywne. Jednak od 2022 r. dyskusja publiczna uległa wyraźnej zmianie. Rosyjska wojna przeciwko Ukrainie, gwałtowny wzrost cen energii i utrzymująca się inflacja spowodowały zmianę priorytetów wielu obywateli. Ochrona klimatu jest coraz bardziej przesłaniana przez pilne kwestie bezpieczeństwa, konkurencyjności i dobrobytu. Środki takie jak ustawa o energii w budynkach lub akcje protestacyjne „Letzte Generation” dodatkowo zaostrzyły emocje i spolaryzowały debatę. Istnieje napięcie między

39 Tröger, J.; Dütschke, E.; Helferich, M.; Scherf, C. (2025): *Skupienie się na środkach polityki transportowej na rzecz ochrony klimatu: akceptacja i potencjał aktywizacji wśród społeczeństwa*. Instytut Fraunhofera ds. Badań Systemowych i Innowacyjnych ISI: <https://www.isi.fraunhofer.de/de/blog/2025/verkehrsp>.

40 Forum Energii (2024): <https://www.forum-energii.eu/en/transformatcja-edycja-2024>; <https://stat.gov.pl/en/topics/environment-energy/energy/consumption-of-fuels-and-energy-carriers-in-2023,8,19.html>.

ekologiczną koniecznością ochrony klimatu, kwestią jej ekonomicznej i społecznej wykonalności a indywidualnym wpływem nowych przepisów. A jednak: według aktualnego Eurobarometru 84 procent Niemców opowiada się za traktowaniem walki ze zmianami klimatycznymi jako priorytetu politycznego – zwłaszcza w odniesieniu do zdrowia i jakości życia. 80 procent popiera cel UE, jakim jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku.⁴¹ Liczby te pokazują, że poparcie społeczne nie zniknęło, ale wymaga nowego, dostosowanego do aktualnej sytuacji przekładu politycznego – na skuteczną politykę klimatyczną, która jednocześnie uwzględni rosnące nierówności społeczne i zmiany geopolityczne ostatnich lat.

W Niemczech temat ochrony klimatu jest coraz bardziej przyćmiewany przez pilne kwestie bezpieczeństwa, konkurencyjności i dobrobytu – mimo to poparcie dla unijnego celu klimatycznego wynosi 80 procent.

Stanowiska partii politycznych odzwierciedlają te napięcia: Sojusz 90/Zieloni prowadzi debatę z wyraźną ambicją i stawia na transformację społeczno-ekologiczną, która jest osadzona w kontekście europejskim i ma na celu tempo, zaangażowanie i sprawiedliwość. CDU/CSU zajmuje stanowisko otwarte na technologie i gospodarkę rynkową oraz popiera opłaty za emisję CO₂ jako główny instrument, pozostając jednak sceptyczną wobec interwencji regulacyjnych. AfD natomiast odrzuca cele klimatyczne UE i rozpowszechnia narrację sceptyczną wobec zmian klimatycznych. SPD postrzega ochronę klimatu jako część sprawiedliwości społecznej i stara się połączyć działania ekologiczne z polityką wyrównywania szans społecznych.

Polska: transformacja energetyczna bez narracji

Podczas gdy transformacja energetyczna w Polsce faktycznie się dokonuje, polityczne przekazywanie informacji o transformacji ekologicznej pozostaje w tyle za rzeczywistymi zmianami. Ochrona klimatu ma dotychczas mniejsze znaczenie w dyskursie politycznym i jest omawiana przede wszystkim w kontekście niezależności energetycznej i sprawiedliwości społecznej. W debacie na temat ambitnych celów UE dominują kwestie dotyczące możliwości ich realizacji na poziomie krajowym. Niemniej jednak poparcie społeczne dla ambitnej polityki klimatycznej w Polsce jest wysokie: Według aktualnego Eurobarometru 79 procent Polaków opowiada się za traktowaniem walki ze zmianami klimatycznymi jako priorytetu – zwłaszcza w odniesieniu do zdrowia i jakości życia. 74 procent popiera cel UE, jakim jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku.⁴²

Według aktualnego Eurobarometru 79 procent Polaków opowiada się za traktowaniem walki ze zmianami klimatycznymi jako priorytetu, a 74% popiera cel klimatyczny UE.

Pomimo postępującej transformacji energetycznej i zasadniczej zgody społeczeństwa na tę transformację, zarządzanie polityczne pozostaje nadal rozdrobnione. Wiele działań koncentruje się na aspektach technicznych, podczas gdy brakuje nadrzędnej wizji i zrozumiałego przekazu politycznego. Utrudnia to społeczne zaangażowanie i powoduje, że temat ochrony klimatu w debacie publicznej ma charakter głównie technokratyczny. Problem pogłębia dodatkowo spolaryzowana dyskusja polityczna w wielu obszarach. Koalicja Obywatelska (KO) działa proeuropejsko, pragmatycznie i koncentruje się na kwestiach bezpieczeństwa, ale wykazuje ograniczoną widoczność i ambicje w zakresie polityki klimatycznej. Nowa Lewica (Nowa Lewica) i Zieloni (Zieloni) reprezentują ambitne i sprawiedliwe społecznie podejście, ale pozostają marginalizowane w mediach. Polska 2050 (Polska 2050) stawia na modernizację i dialog. Partia ta nie podjęła się roli mediatora w rządzie. PiS realizuje linię podkreślającą suwerenność i wykazuje sceptycyzm wobec wytycznych UE również w zakresie polityki klimatycznej. Konfederacja zasadniczo odrzuca regulacje klimatyczne i reprezentuje profil liberalny, sceptyczny wobec ochrony klimatu.⁴³

Kwestie sporne w polsko-niemieckiej debacie na temat polityki klimatycznej i energetycznej

Szczególnie delikatnym punktem w dyskusji polsko-niemieckiej jest wcześniejsza zależność Niemiec od importu rosyjskiego gazu – temat, który w Polsce był częściowo postrzegany jako słabość polityki bezpieczeństwa. Podczas gdy Niemcy przez długi czas stawiały na tanią energię z Rosji, Polska ze względów bezpieczeństwa przyjęła znacznie bardziej krytyczne stanowisko wobec dostaw rosyjskich i wcześniej zainwestowała w alternatywne źródła zaopatrzenia, takie jak wspomniana powyżej Baltic Pipe lub rozbudowa terminali LNG w Świnoujściu. Obecnie oba kraje popierają inicjatywę UE RePowerEU, która przewiduje całkowite zaprzestanie importu rosyjskiej energii najpóźniej do 2027 r.⁴⁴

Jeśli w najbliższej przyszłości dojdzie do dyskusji politycznej na temat ewentualnego wznowienia projektu Nord Stream lub podobnych projektów infrastrukturalnych, może to ponownie obciążyć stosunki polsko-niemieckie. Już samo śledztwo w sprawie wysadzenia Nord Stream pokazało, jak

⁴¹ Komisja Europejska (2025): <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3472>.

⁴² Komisja Europejska (2025): <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3472>.

⁴³ Noizz.pl: <https://noizz.pl/ekologia/program-pis-ko-lewicy-psl-i-konfederacji-co-partie-proponuja-w-kwestii-ekologii/tbb9981>; WWF Polska (2024): <https://www.wwf.pl/polskie-partie-w-sprawie-zmiany-klimatu>.

⁴⁴ Komisja Europejska (2025): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440R\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440R(01)).

delikatna jest to kwestia – doprowadziło do napięć dyplomatycznych i ujawniło różnice w podejściu obu krajów do polityki bezpieczeństwa.

Kolejnym obszarem konfliktu jest różnica w ocenie energii jądrowej: podczas gdy Polska promuje budowę nowych elektrowni jądrowych jako strategiczną odpowiedź na dekarbonizację i bezpieczeństwo dostaw, Niemcy po wycofaniu się z energii jądrowej pozostają sceptyczne i zamiast tego stawiają na rozwój energii odnawialnych.⁴⁵ Ta rozbieżność znajduje również odzwierciedlenie w debatach na forum UE, na przykład w klasyfikacji energii jądrowej jako zrównoważonej inwestycji w ramach rozporządzenia w sprawie taksonomii.⁴⁶

Różnice w tempie dekarbonizacji stanowią również potencjalny punkt sporny w stosunkach polsko-niemieckich, zwłaszcza w kontekście wspólnych celów klimatycznych UE. Podczas gdy Niemcy naciskają na szybką redukcję emisji gazów cieplarnianych, Polska stawia na stopniowe przejście, gdzie na pierwszym planie znajdują się bezpieczeństwo energetyczne i stabilność społeczna. Ta różnica w orientacji strategicznej stała się ostatnio szczególnie widoczna podczas debaty na temat celu klimatycznego UE na 2040 r.: Komisja Europejska zaproponowała redukcję emisji o 90% w stosunku do 1990 r., co spotkało się z poparciem Niemiec, ale zostało krytycznie przyjęte przez Polskę.⁴⁷

4. Polityka klimatyczna z kompasem społecznym: rola socjaldemokracji

W obecnej koalicji rządowej w Niemczech oczekuje się, że **SPD**, jako frakcja rządowa z silniejszym mandatem w zakresie polityki klimatycznej, odegra kluczową rolę w kształtowaniu niemieckiej polityki klimatycznej. W szczególności pokłada się nadzieję, że partia ta wyraźnie poprze wprowadzenie handlu uprawnieniami do emisji (ETS2) – zwłaszcza jeśli stanowisko CDU/CSU ulegnie zachwianiu. W tym kontekście SPD przypisuje się również zadanie przypominania Unii o jej własnych zobowiązaniach w zakresie polityki klimatycznej i skłaniania jej do przestrzegania zasad regulacyjnych – co jest przedsięwzięciem trudnym, biorąc pod uwagę zasadniczy sceptycyzm Unii wobec interwencji regulacyjnych.

W świadomości społecznej SPD jest postrzegana jako filar państwa i siła równoważąca, ale nie jako siła napędowa transformacji klimatycznej. Jej rola wydaje się raczej moderująca niż inspirująca. Według dokumentu strategicznego berlińskiego SPD partii brakuje spójnej narracji, przez co siły prawicowe i populistyczne coraz bardziej zyskują

przewagę w dyskusjach na temat polityki klimatycznej.⁴⁸ Narracja opracowana w dokumencie berlińskiej SPD pokazuje próbę wyostrenia profilu polityki klimatycznej, łączącej ambicje ekologiczne z równowagą społeczną.⁴⁹ Na pierwszym planie znajdują się trzy motywy przewodnie: ochrona klimatu jako gwarancja wolności i motor zatrudnienia, regulacje prawne jako instrument zapobiegania konfliktom dystrybucyjnym oraz zaangażowanie na rzecz rozsądku gospodarczego i długoterminowej odpowiedzialności.⁵⁰ Ogólnie rzecz biorąc, widać, że SPD stara się zajmować pozycję pośredniczącą w coraz bardziej spolaryzowanym krajobrazie politycznym. Jej profil polityki klimatycznej ma na celu uzyskanie szerokiej akceptacji społecznej, ale w opinii publicznej pozostaje poniżej oczekiwań wobec wiodącej siły transformacji ekologicznej.

Berlińska SPD chce kierować się trzema motywami przewodnimi: ochroną klimatu jako gwarancją wolności i motorem zatrudnienia, regulacjami prawnymi jako instrumentem zapobiegania konfliktom dystrybucyjnym oraz zobowiązaniem do rozsądku gospodarczego i długoterminowej odpowiedzialności

Po zmianie rządu w Polsce w grudniu 2023 r. socjaldemokraci w ramach współtworzonego przez partię **Nowa Lewica** Koalicyjnego Klubu Parlamentarnego Lewicy weszli w skład koalicji rządowej. Partia ta postrzega się jako ruch skupiający siły socjaldemokratyczne i postępowe i opowiada się za sprawiedliwością społeczną, ochroną klimatu, prawami osób LGBTQ oraz pogłębioną integracją europejską. W polityce klimatycznej Nowa Lewica stawia na ambitną dekarbonizację, której towarzyszy zabezpieczenie społeczne.⁵¹ W swoim programie wyborczym i publicznych oświadczeniach domaga się ona znacznych inwestycji w energię odnawialną – w szczególności energię wiatrową i geotermalną – oraz sprawiedliwej społecznie transformacji energetycznej.⁵² Chociaż Nowa Lewica zyskuje uznanie za swoje postulaty dotyczące polityki klimatycznej, jej widoczność w mediach jest ograniczona przez dominującą obecność większych partnerów koalicyjnych. Jej rola wydaje się motywująca, ale nie hegemoniczna – działa ona jako siła inspirująca, której wpływ przejawia się przede wszystkim w impulsach programowych i inicjatywach parlamentarnych.

45 DW (2021): <https://www.dw.com/de/polens-akw-pl%C3%A4ne-machen-deutschland-sorgen/a-56588806>.

46 Clean Energy Wire (2025): <https://www.cleanenergywire.org/news/economy-minister-confirms-end-germanys-resistance-nuclear-power-eu-level>.

47 Politico (2025): <https://www.politico.eu/article/eu-countries-agree-weakened-2040-climate-goal-and-target-for-cop30/>.

48 SPD Berlin (2025): https://spd.berlin/media/2025/04/FK_Klima_Narrative_v02.pdf.

49 SPD Berlin (2025): https://spd.berlin/media/2025/04/FK_Klima_Narrative_v02.pdf.

50 SPD Berlin (2025): https://spd.berlin/media/2025/04/FK_Klima_Narrative_v02.pdf.

51 WWF Polska: <https://www.wwf.pl/polskie-partie-w-sprawie-europejskiego-zielenego-ladu>.

52 Nowa Lewica: <https://lewica.org.pl/program/program-wyborczy-kw-nowa-lewica>.

Rola Nowej Lewicy wydaje się motywująca, ale nie hegemoniczna.

Kolejną pozycję na lewym skrzydle sceny politycznej zajmuje partia **Razem** (Razem), która jednak od czasu decyzji swoich członków w zeszłym roku nie działa już jako część frakcji Lewicy w Sejmie.⁵³ Razem dąży obecnie do uzyskania niezależnej roli parlamentarnej.⁵⁴ Partia opowiada się na przykład za budową elektrowni jądrowych w Polsce, domaga się jeszcze wyraźniejszego odejścia od energii kopalnych i krytykuje instrumenty rynkowe, takie jak handel emisjami, jako społecznie nierównoważone.⁵⁵ Ta wewnętrzna rozbieżność na lewicy przyczynia się również do zróżnicowania debaty na temat polityki klimatycznej w Polsce.

Zarówno w Niemczech, jak i w Polsce partie socjaldemokratyczne stoją przed podobnymi wyzwaniami: ochrona klimatu musi być przekonująco przedstawiana jako kwestia społeczna, dzięki czemu stanie się społecznie akceptowalna. W Niemczech SPD dąży do jasnej komunikacji i silniejszego zaznaczenia swojego profilu w kwestiach polityki klimatycznej. Chociaż postrzega się ona jako pośrednik między transformacją ekologiczną a sprawiedliwością społeczną, często brakuje jej wyraźnego odróżnienia od innych partii. Również w Polsce socjaldemokratyczna lewica walczy o to, aby pozostać politycznie istotną w dyskursie zorientowanym na bezpieczeństwo, przedstawiając swój program transformacji energetycznej z zabezpieczeniem społecznym. Obie partie łączy to, że polityka klimatyczna odgrywa dotychczas podrzędną rolę w decyzjach wyborczych ich elektoratu. Opór wobec ambitnych działań wynika z logiki rynku, nurtów populistycznych i polityki technokratycznej. Sytuacja ta wymaga nie tylko umiejętności politycznych, ale także zdolności do wiarygodnego i zrozumiałego komunikowania trwałych i zrównoważonych społecznie rozwiązań – w debacie, która staje się coraz bardziej emocjonalna i spolaryzowana.

5. Potencjał wspólnych projektów pomimo rozbieżności politycznych

Ścisła współpraca między starszymi i nowszymi państwami członkowskimi UE ma kluczowe znaczenie dla transformacji Europy w kierunku neutralności klimatycznej, ale nie zawsze jest oczywista w porównaniu z długotrwałymi partnerstwami między starszymi członkami. Dzięki dobrej współpracy transgranicznej można lepiej uwzględnić potrzeby regionalne i uniknąć nowych podziałów w Europie. Ponadto niekonwencjonalne konfiguracje między państwami członkowskimi UE o różnych strategiach i punktach

53 OKO.press (2024): <https://oko.press/na-zywo/na-zywo-relacja/partia-razem-opuszcza-klub-lewicy-zalozyo-wlasne-kolo-w-sejmie>.

54 TVP Info (2024): <https://www.tvp.info/83350495/partia-razem-powolalismy-kolo-parlamentarne>.

55 WWF Polska (2024): <https://www.wwf.pl/polskie-partie-w-sprawie-zmiany-klimatu>.

wyjścia mogą przyspieszyć proces dekarbonizacji, promując wzajemne zrozumienie dla poszczególnych wyzwań i wykorzystując ich komplementarny potencjał, np. poprzez wiedzę technologiczną z jednej strony i opłacalne rozwiązania z drugiej. Pomimo różnych podejść politycznych do transformacji energetycznej i rozbieżności w innych obszarach polityki, Niemcy i Polska mają duży potencjał do realizacji wspólnych projektów w sektorze energetycznym i ochronie klimatu.

Dzięki transgranicznym projektom w zakresie polityki klimatycznej i energetycznej można lepiej uwzględnić potrzeby regionalne i uniknąć nowych podziałów w Europie.

1. Energia odnawialna

W dziedzinie energii odnawialnej morska energia wiatrowa stanowi ważny punkt wyjścia dla rządów w Berlinie i Warszawie. Zgodnie ze strategią Komisji Europejskiej dotyczącą morskiej energii wiatrowej w najbliższych latach sektor ten musi zostać znacznie rozbudowany, aby osiągnąć cel 300 gigawatów zainstalowanej mocy do 2050 roku.⁵⁶ Bez skoordynowanej współpracy między Niemcami a Polską potencjał wytwórczy na Morzu Bałtyckim, szacowany przez Komisję Europejską na 93 gigawaty, nie będzie mógł zostać w pełni wykorzystany. Już w 2020 r., a następnie ponownie w 2022 r., oba kraje wraz z innymi państwami nadbałtyckimi zobowiązały się do zacieśnienia współpracy w dziedzinie morskiej energii wiatrowej – m.in. w ramach „Baltic Sea Offshore Wind Joint Declaration of Intent”⁵⁷, „Marienburg Declaration”⁵⁸ oraz „Vilnius Declaration” dotyczącej zabezpieczenia krytycznej infrastruktury energetycznej na morzu.⁵⁹ Aby projekt ten nie pozostał tylko na papierze, Warszawa i Berlin powinny szybko przyspieszyć jego realizację w ramach polsko-niemieckiej grupy roboczej ds. klimatu i energii.

Aby wdrożyć strategię UE dotyczącą energii morskiej na Morzu Bałtyckim, konieczna jest pilna koordynacja działań między Niemcami a Polską.

56 Unia Europejska (2020): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:741:FIN&qid=1605792629666>.

57 Komisja Europejska (2020): https://commission.europa.eu/news-and-media/news/baltic-ministers-endorse-commitment-closer-cooperation-offshore-energy-2020-09-30_en.

58 BalticWind.eu (2022): <https://balticwind.eu/the-marienburg-declaration-baltic-sea-countries-declare-more-cooperation-in-offshore-wind>.

59 WindEurope (2023): <https://windeurope.org/news/baltic-sea-countries-pledge-closer-collaboration-to-secure-critical-offshore-energy-infrastructure/>.

2. Zrównoważona mobilność

W dziedzinie zrównoważonej mobilności znaczny potencjał oferuje transgraniczny transport kolejowy. Oba kraje mogłyby wspólnie z Francją i przy aktywnym udziale Komisji Europejskiej zainicjować współpracę w ramach „Zielonego Trójkąta Weimarskiego”. Mogłaby ona służyć jako impuls do stworzenia europejskiego rozkładu jazdy i przyspieszyć strategiczny rozwój transeuropejskiej sieci kolejowej jako alternatywy dla lotów krótko- i średniodystansowych. Pierwsze sygnały w tym kierunku są już widoczne: najnowsze zapowiedzi Deutsche Bahn dotyczące zwiększenia częstotliwości połączeń i wprowadzenia dodatkowych połączeń między Niemcami a Polską od grudnia 2025 r. wskazują na pewne zmiany,⁶⁰ jednak połączenia centralne – na przykład między Berlinem a Warszawą – są nadal zbyt wolne i przez to mało atrakcyjne dla podróżnych. W tym zakresie istnieje konkretna potrzeba podjęcia działań w celu wzmocnienia konkurencyjności kolei w stosunku do transportu lotniczego. Optymistyczne prognozy zakładają, że do 2050 r. udział kolei w transporcie pasażerskim może wzrosnąć nawet do 60%.⁶¹ Aby osiągnąć ten cel, konieczne są dwa kluczowe kroki: po pierwsze, należy kompleksowo zmodernizować i rozbudować transeuropejską sieć kolejową. Z drugiej strony, również w ramach istniejącej sieci można wnieść istotny wkład w transformację transportu poprzez poprawę częstotliwości kursowania pociągów, uproszczenie systemów rezerwacji i skoordynowanie rozkładów jazdy – zwłaszcza w ruchu transgranicznym między państwami członkowskimi. Inicjatywy takie mogą nie tylko przynieść korzyści w zakresie polityki klimatycznej, ale mają również symboliczne znaczenie w kontekście europejskiej solidarności.

Od grudnia 2025 r. planowane jest zwiększenie częstotliwości połączeń kolejowych między Niemcami a Polską, ale połączenia centralne – na przykład między Berlinem a Warszawą – nadal będą zbyt wolne.

3. Odejście od węgla i zmiany strukturalne

Oba kraje stoją przed podobnymi wyzwaniami związanymi z odejściem od wydobycia węgla. W Polsce i Niemczech – krajach UE o jednych z najwyższych ryzyk utraty miejsc pracy w regionach węglowych⁶² – kwestia społecznej akceptacji i sprawiedliwej transformacji energetycznej ma

szczególne znaczenie. Według szacunków na samym tylko Śląsku może zniknąć około 40 000 miejsc pracy bezpośrednio związanych z wydobyciem węgla.⁶³ Odpowiada to około połowie całkowitego zatrudnienia w tym sektorze gospodarki w regionie. W Niemczech region Łużyc, zatrudniający 8300 osób w górnictwie węgla brunatnego, jest najbardziej dotknięty wycofaniem się z wydobycia węgla i transformacją strukturalną.⁶⁴ Te równoległe wyzwania stanowią okazję do wyciągnięcia wniosków ze wspólnych doświadczeń związanych ze zmianami strukturalnymi – na przykład jak skutecznie pozyskiwać środki z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji i jak je celowo wykorzystywać lub jak aktywnie i wiarygodnie kształtować dialog z regionami i pracownikami, których dotyczy ta transformacja.

Na Śląsku wycofanie się z węgla spowodowałoby utratę około 40 000 miejsc pracy bezpośrednio związanych z wydobyciem węgla, a w Łużycach – 8300.

4. Transgraniczne inicjatywy na rzecz zrównoważonego zaopatrzenia w energię ciepłą i przemysł

Odejście od węgla stwarza możliwości dla dalszych transgranicznych inicjatyw regionalnych. Przykładem tego jest projekt ciepłowniczy Görlitz–Zgorzelec, w ramach którego niemieckie miasto Görlitz i sąsiednie polskie miasto Zgorzelec wspólnie pracują nad zrównoważonym zaopatrzeniem w ciepło.⁶⁵ Ponadto regionalne klastry innowacyjne zajmujące się czystymi technologiami, np. w Zagłębiu Nadreńskim, stanowią model, który można przenieść na inne obszary. W dawnych kopalniach węgla brunatnego powstają centra gospodarki wodorowej i zrównoważonego przemysłu. Podobne podejście można by również zastosować w Łużycach, na Śląsku lub w województwie lubuskim, aby promować rozwiązania przyjazne dla klimatu i tworzyć nowe miejsca pracy. W Lubuskim istnieją już co najmniej cztery klastry mające znaczenie dla transformacji energetycznej, które można by rozbudować do postaci transgranicznej sieci.⁶⁶

5. Możliwości współpracy w zakresie energetycznej renowacji budynków

Kolejnym kluczowym elementem są wspólne programy renowacji energetycznej budynków. W regionach przygranicznych,

⁶⁰ Deutsche Bahn (2025): https://www.deutschebahn.com/de/presse/pressestart_zentrales_uebersicht/Mehr-Zuege-zwischen-Deutschland-und-Polen-DB-und-PKP-bauen-Angebot-um-ueber-50-Prozent-aus-13498998.

⁶¹ Der Spiegel (2024): <https://www.spiegel.de/auto/verkehrsprognose-2040-es-wird-voller-auf-strassen-und-schienen-aber-der-pkw-verliert-an-bedeutung-a-ba-5beafd-4545-4672-b9e7-2e53dfe6b70f>.

⁶² Europejski Trybunał Obrachunkowy (2022): https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_22/SR_coal_regions_DE.pdf. Sprawozdanie specjalne nr 22/2022.

⁶³ Nettg.pl (2023): <https://nettg.pl/gornictwo/204498/zmniejszenie-zatrudnienia-na-powierzchni-bedzie-nieuniknione>.

⁶⁴ Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Energii Kraju Związkowego Brandenburgia (2022): https://efre.brandenburg.de/sixcms/media.php/9/2022_10_14_TJTP_Lausitz.pdf; Saksońska Agencja Rozwoju Strukturalnego (SAS): <https://sas-sachsen.de/de/reviere/lausitzer-revier>.

⁶⁵ Przyszłość energetyczna (2025): <https://www.energiezukunft.eu/erneuerbare-energien/waermewende/waerme-verbundet>.

⁶⁶ Portal Województwa Lubuskiego. Klastry energii w województwie lubuskim (2017): <https://lubuskie.pl/wiadomosci/9803/klastry-energii-w-wojewodztwie-lubuskim>.

takich jak region Sprewa-Nysa-Bóbr, w ramach projektu „Green Energy” trwają już prace nad zwiększeniem efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i komercyjnych oraz zmniejszeniem zużycia energii.⁶⁷ Również transgraniczna inicjatywa „GO Altbau” między Bawarią a Austrią pokazuje, jak można organizować nowoczesne doradztwo energetyczne ponad granicami państwowymi.⁶⁸ Elementy sprawiedliwej transformacji w ramach porozumienia „Pakt dla czystego przemysłu”⁶⁹ – takie jak wspieranie wysokiej jakości miejsc pracy („Quality Jobs Roadmap”) lub „Unia kompetencji”⁷⁰ – muszą jednak zostać jeszcze skonkretyzowane i sprawdzone pod kątem ich wdrożenia w projektach dwustronnych. Ponadto pozostaje pytanie, gdzie wymiana wykwalifikowanych pracowników ma sens i jak można zorganizować wspólną naukę ponad granicami państw. Kluczową rolę odgrywa tu kwalifikacja pracowników. Programy kształcenia dualnego o charakterze międzynarodowym między Niemcami a Polską umożliwiłyby młodym ludziom rozpoczęcie kariery w przyszłościowych zawodach w dziedzinie energetyki, budownictwa i technologii środowiskowej, a jednocześnie wzmocniłyby odporność dotkniętych regionów.

W przypadku renowacji budynków ogromną zaletą byłaby transgraniczna wiedza specjalistyczna, na przykład w zakresie doradztwa energetycznego lub poprzez umiędzynarodowienie dualnych programów szkoleniowych.

6. Wymiana w zakresie łagodzenia skutków społecznych ETS2

Kolejny obszar współpracy niemiecko-polskiej wynika z wprowadzenia nowego systemu handlu uprawnieniami do emisji dla budynków i transportu drogowego (ETS2). ETS2 będzie stanowić główne wyzwanie w nadchodzących latach dla skutecznego i sprawiedliwego społecznie wdrożenia Zielonego Ładu. Niemcy i Polska mogłyby wspólnie opracować strategię społecznie akceptowalnej „turboelektryfikacji”, aby znacznie przyspieszyć przebudowę budynków i transportu w sposób przyjazny dla klimatu. Szybka realizacja tego projektu nie tylko przyczyniłaby się do osiągnięcia celów klimatycznych, ale także znacząco spowolniłaby wzrost cen w ETS2 do 2030 r. Jednocześnie nowy instrument rodzi wiele trudnych kwestii społecznych w obu krajach. Rosnące ceny energii, nierówne obciążenia między grupami dochodowymi, strukturalne niekorzystne warunki

67 CEBra e. V. – Centrum Technologii Energetycznych Brandenburgii. Zielona energia – region Spree-Neiße-Bober: https://cebra-cottbus.de/de/cebra-e-v/projekte_ev/aktuelle-projekte/artikel-green-energy-snb-region.html.

68 Centrum Energii i Środowiska Allgäu (eza!): <https://www.eza-allgaeu.de/ueber-eza/projekte/go-altbau/>.

69 Komisja Europejska: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en?prefLang=de.

70 Komisja Europejska (2025): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0085>.

dla regionów już i tak pozostających w tyle oraz wyższe koszty utrzymania mogą zaostrzyć napięcia społeczne i zagrazić akceptacji środków polityki klimatycznej. Aby sprostać tym wyzwaniom, konieczne są ukierunkowane środki towarzyszące w zakresie polityki społecznej – na przykład poprzez redystrybucję dochodów, inwestycje w infrastrukturę oraz wsparcie dla gospodarstw domowych i regionów szczególnie dotkniętych problemem. Strukturalna wymiana informacji na temat możliwych działań w ramach krajowych planów społecznych dotyczących klimatu byłaby tutaj ważnym krokiem w kierunku wzajemnego uczenia się. Ogólnie rzecz biorąc, główna zasada Europejskiego Zielonego Ładu – „żadne miejsce i żadna osoba nie powinny zostać pominięte” – stanowi odpowiednią podstawę dla Warszawy i Berlina do wspólnego działania na szczeblu UE na rzecz sprawiedliwego społecznie kształtowania polityki energetycznej i klimatycznej, również w kolejnym pakiecie ustaw klimatycznych UE.

Wraz z wprowadzeniem ETS2 Polska i Niemcy mogą w sposób ukierunkowany wymieniać się informacjami na temat tego, jak złagodzić obciążenia społeczne.

7. Komunikacja na temat transformacji energetycznej i zwalczanie dezinformacji

Również w zakresie porozumienia społecznego w sprawie transformacji energetycznej istnieją obiecujące podejścia do współpracy polsko-niemieckiej. Dwustronny projekt mający na celu zwalczanie uprzedzeń i dezinformacji na temat energii odnawialnej – na przykład poprzez dialog obywatelski, modelowe projekty gminne lub wspólne kampanie medialne – mógłby przyczynić się do stworzenia wspólnego zrozumienia szans związanych z transformacją i wzmocnienia akceptacji społecznej. Zwalczanie dezinformacji w kontekście transformacji energetycznej zostało również uznane za kwestię strategiczną przez polską prezydentkę w Radzie UE w 2025 r. Celem jest zwiększenie odporności społeczeństwa na populistyczne narracje poprzez lepszą komunikację i oparte na faktach działania informacyjne oraz demokratyczne ugruntowanie europejskiej polityki klimatycznej.⁷¹

8. Promowanie demokracji i uczestnictwo społeczne

Kolejnym przykładem współpracy transgranicznej jest promowanie demokracji i uczestnictwa społecznego. Aby zwiększyć akceptację dla polityki klimatycznej, potrzebne są przestrzenie do współdecydowania i współtworzenia. W oparciu o doświadczenia społeczeństwa obywatelskiego –

71 Polska prezydentka w Radzie UE (2025): <https://polish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme/programme-of-the-presidency/>.

na przykład z ruchu Fridays for Future – można by opracować lokalne formaty partycypacji, w ramach których obywatele obu krajów wspólnie dyskutowaliby, ustalali priorytety i oceniali lokalne działania klimatyczne oraz przyszłość UE. Takie formaty nie tylko promują kompetencje demokratyczne, ale także wzajemne zaufanie ponad granicami.

9. Zrównoważony rozwój w szkole

Obiecujące możliwości współpracy pojawiają się również w dziedzinie edukacji. Na przykład wprowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju (BNE)⁷² jako obowiązkowego przedmiotu nauczania w szkołach w regionach przygranicznych mogłoby stanowić kolejny wspólny projekt. Towarzyszyłyby temu transgraniczne formy wymiany – na przykład między szkołami w Brandenburgii i województwie lubuskim – oraz cyfrowe platformy edukacyjne, które udostępniają treści wielojęzyczne i integrują perspektywy europejskie. Celem byłoby wczesne uwrażliwienie młodych ludzi na ekologiczne, ekonomiczne i społeczne aspekty kryzysu klimatycznego oraz umożliwienie im aktywnego kształtowania zmian.

Przedstawione przykłady pokazują w imponujący sposób, że wspólne projekty między Niemcami a Polską są możliwe, jeśli opierają się na wzajemnym szacunku, strategicznej otwartości i woli odnowy społecznej i ekologicznej.

6. Perspektywy

Chociaż strategie klimatyczne obu krajów różnią się pod względem tempa, instrumentów i priorytetów politycznych, wspólne wyzwania są oczywiste: społecznie sprawiedliwa transformacja energetyczna, strategiczna dywersyfikacja europejskich łańcuchów dostaw energii oraz wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego, zwalczanie dezinformacji, zapewnienie akceptacji społecznej i wzmocnienie demokratycznego uczestnictwa.

Właśnie w tym kontekście wspólna europejska strategia energetyczna i klimatyczna jest nie tylko imperatywem ekologicznym, ale także projektem geopolitycznym. Może ona zwiększyć odporność na zewnętrzne wstrząsy, wzmocnić bezpieczeństwo dostaw, a jednocześnie działać jako motor integracji politycznej i solidarności w ramach UE.

Współpraca polsko-niemiecka odgrywa tu kluczową rolę – zarówno jako pomost między różnymi kulturami polityki energetycznej, jak i jako impuls do wspólnej, odpornej przyszłości Europy. Drzemie w niej ogromny potencjał, który – jeśli zostanie strategicznie wykorzystany – może znacząco przyczynić się do przyspieszenia transformacji na poziomie europejskim.

Najbliższe dwa lata, aż do następnych wyborów parlamentarnych w Polsce, będą decydujące dla tego, czy potencjał ten zostanie wykorzystany strategicznie. Najwyższy więc czas, aby utworzona rok temu polsko-niemiecka grupa robocza ds. energii i klimatu stała się strategiczną platformą wspólnego kształtowania zrównoważonej przyszłości.

⁷² Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych (BMBF): <https://www.bne-portal.de/bne/de/einstieg/bildungsbereiche/schule/schule.html>.

O autorce

© Stefanie Loss

Sylwia Andralojc-Bodych jest referentką ds. polityki klimatycznej UE oraz niemiecko-polskiej współpracy klimatycznej i koordynatorką ds. rzecznictwa w Germanwatch e.V. Pełniąc tę funkcję i jako ekspertka ds. polityki klimatycznej i energetycznej, promuje dialog klimatyczny między podmiotami politycznymi a europejskimi państwami partnerskimi, w szczególności między Niemcami, Polską i Francją w ramach Zielonego Trójkąta Weimarskiego. Angażuje się w zrównoważoną i strategiczną realizację europejskich celów klimatycznych oraz sprawiedliwą społecznie transformację energetyczną.

Szanse na polsko-niemiecką współpracę w zakresie transformacji energetycznej?

Z serii „W polu oddziaływania niemieckich i polskich interesów”

Konsultacje międzyrządowe między Niemcami a Polską w dniu 1 grudnia 2025 r. stanowią doskonałą okazję do strategicznego wzmocnienia dwustronnej polityki klimatycznej i energetycznej poprzez rozmowy w ramach wspólnej grupy roboczej. Pomimo różnych dróg do osiągnięcia neutralności klimatycznej, oba kraje jako duzi emitenci CO₂ stoją przed podobnymi wyzwaniami – zwłaszcza w obszarach ogrzewania, transportu i sprawiedliwego społecznie kształtu transformacji. Szerokie poparcie społeczne dla ochrony klimatu kontrastuje z często fragmentaryczną komunikacją polityczną. Siły socjaldemokratyczne, takie jak SPD i Nowa Lewica, dążą do stworzenia profilu polityki klimatycznej, który łączy cele klimatyczne z równowagą społeczną. Pomimo różnych podejść do transformacji energetycznej Polska i Niemcy mają duży potencjał do realizacji wspólnych projektów w zakresie polityki klimatycznej, łączących sprawiedliwość społeczną, konkurencyjność, bezpieczeństwo energetyczne i ochronę klimatu. Niezależnie od różnic politycznych widać, jak wspólne inicjatywy mogą wzmocnić spójność społeczną w Europie.

Więcej publikacji Fundacji im. Friedricha Eberta można znaleźć tutaj:

➤ www.fes.de/publikationen

